

DE VARKENSHOUDERIJ IN DE NAORLOGSE PERIODE
(RESULTATEN EN MARKTSITUATIE OVER DE JAREN 1948/49 T/M 1955/56)

Interne nota no. 51
F.H. Born, ec.drs.
September 1957

Afdeling Bedrijfseconomisch
Onderzoek in de Landbouw

INHOUDSOPGAVE

	blz.
§ 1. De onderzochte bedrijven	4
§ 2. De betekenis van de varkenshouderij per bedrijfstype	5
§ 3. De betekenis van de varkenshouderij voor het inkomen van de boer	8
§ 4. De omvang van de varkensstapel op de onderzochte bedrijven	10
§ 5. De aard van de gemaakte kosten	11
§ 6. Voeder uit eigen bedrijf en voederprijzen	12
§ 7. Opbrengstprijzen en richtprijzen	14
§ 8. De financiële resultaten	20

OVERZICHT VAN DE TABELLEN

Tabel 1. Het aantal onderzochte bedrijven	4
Tabel 2. Varkens van 25 kg en zwaarder per grondsoort in procenten van het totaal aantal varkens (Bron C.B.S.)	6
Tabel 3. Zeugen per grondsoort in procenten van het totaal aantal zeugen (Bron C.B.S.)	6
Tabel 4. Procentueel aandeel van de varkenshouderij in de bruto-opbrengsten (boekjaar 1954/55)	9
Tabel 5. Gemiddelde varkensbezetting	10
Tabel 6. Gebruik van voeder uit eigen bedrijf voor varkens in procenten van de totale voederkosten (gemengde bedrijven op zandgrond)	13
Tabel 7. Richtprijzen voor tweede kwaliteit baconvarkens (per kg geslacht gewicht)	16
Tabel 8. Opbrengst varkens per 100 gulden voederkosten	21

OVERZICHT DER GRAFIEKEN

Grafiek 1. Het beloop van de voederprijzen	14
Grafiek 2. Prijsverloop van de biggen	17
Grafiek 3. Prijsindex van varkens en eiwitrijk varkensmeel (1951/52 t/m 53/54 = 100)	18
Grafiek 4. Prijsverhouding vlees/meel en de opbrengst per 100 gulden voederkosten van de varkenshouderij	20

§ 1. De onderzochte bedrijven

De hierna beschreven resultaten van de varkenshouderij hebben betrekking op een aantal gemengde bedrijven op zandgrond en op een aantal weidebedrijven.

De gegevens werden ontleend aan bedrijven, waarvan door het Landbouw-Economisch Instituut gedurende de jaren 1948/49 en 1955/56 bedrijfsboekhoudingen werden bijgehouden.

In de loop der jaren is, zoals tabel 1 laat zien, het aantal door het L.E.I. geadmistrreerde bedrijven belangrijk uitgebreid. Dit was, mede ten gevolge van een groeiende belangstelling voor bedrijfseconomisch onderzoek, zowel voor de gemengde bedrijven op zandgrond, als voor de weidebedrijven het geval. Bovengenoemde bedrijven liggen verspreid over de belangrijkste zand- en weidogebieden; ze worden gekozen in overleg met het bedrijfsleven en de rijkslandbouwvoorlichtingsdienst en moeten de desbetreffende streek typeren. Bij de keuze wordt er derhalve op gelet, dat de bedrijven qua bedrijfsvorm en produktie-omstandigheden het gemiddelde van de stroek vertegenwoordigen en dat ze vakkundig geleid zijn.

Dit verslag heeft tot doel de ontwikkeling van de uitkomsten van de varkenshouderij van jaar tot jaar te schetsen.

Hoewel van de in tabel 1 vermelde aantallen bedrijven een volledig bedrijfseconomische boekhouding werd bijgehouden, worden in dit verslag alleen de resultaten van de varkenshouderij besproken. In andere publikaties van het L.E.I. is reeds eerder aandacht besteed aan de uitkomsten en analyse van de overige bedrijfsonderdelen en aan de resultaten van het bedrijf als geheel.

Tabel 1

HET AANTAL ONDERZOCHEDE BEDRIJVEN

	48/ 49	49/ 50	50/ 51	51/ 52	52/ 53	53/ 54	54/ 55	55/ 56
Gemengde bedrijven op zandgrond								
Friese Wouden	25	45	53	65	64	46	27	30
Drente	18	13	18	21	26	27	19	24
Overijssel	79	62	64	117	104	86	72	80
De Graafschap	•	•	9	36	33	19	16	44
De Veluwe	27	22	46	42	38	36	25	42
Noordbrabant	84	86	108	152	178	169	148	126
Noord-Limburg	26	31	28	28	27	26	15	14
Totaal	259	259	326	461	470	409	322	360
Weidebedrijven								
Zuidholland-Rijn-Delf-en Schie- land	19	21	35	58	59	57	48	54
" -Alblasserwaard en Vijfheerenlanden	•	•	•	•	•	51	68	65
" -Krimpenerwaard (zelfkazers)	35	43	48	49	49	42	42	36
Totaal	79	104	131	150	152	198	197	182

Voor de analyse van de resultaten van het bedrijf als geheel is het veelal noodzakelijk de te onderzoeken bedrijven te splitsen in grootteklassen. De bedrijfsgrootte is immers voor de beoordeling van de kostenfactoren, de opbrengsten en voor de beoordeling van het uit het bedrijf verworven inkomen een belangrijk gegeven. De varkenshouderij echter is een bedrijfstak, die geen direct verband houdt met de bedrijfsgrootte in hectaren gemeten, derhalve worden in de hiernavolgende analyse de resultaten van alle grootteklassen gezamenlijk besproken.

De in tabel 1 onder de weidebedrijven vermelde groepen in Zuidholland kunnen worden onderverdeeld in consumptiemelkers (Rijn-, Delf- en Schieland; Alblasserwaard en Vijfheerenlanden) en zelfkazers (Krimpenerwaard). Dit onderscheid is daarom zo belangrijk, omdat de bedrijfsvoering t.a.v. de varkenshouderij op de zelfkazende bedrijven geheel anders is dan op de bedrijven waar consumptiemelk wordt geproduceerd. Op deze zelfkazende bedrijven zal b.v. het aantal varkens sterk worden beïnvloed door de hoeveelheid wei, die beschikbaar is en dientengevolge zal ook de samenstelling van het voederrantsoen heel anders zijn. Zoals uit tabel 1 reeds blijkt, is van de in het onderzoek betrokken bedrijven alleen de groep in de Krimpenerwaard een groep zelfkazende bedrijven. In de overige gebieden zijn in deze groepen geen bedrijven opgenomen, die zelf kaas maken.

§ 2. De betekenis van de varkenshouderij per bedrijfstype

In dit rapport worden de resultaten van de varkenshouderij in een aantal zandgebieden en in enkele weidegebieden besproken. Het C.B.S. publiceert regelmatig cijfers omtrent het aantal in Nederland aanwezige mestvarkens en fokzeugen; hierbij worden verschillende indelingen gemaakt. Een interessante indeling, die de relatieve betekenis van de varkenshouderij op de zandbedrijven en op de weidebedrijven duidelijk doet uitkomen is in de tabellen 2 en 3 gegeven.

Tabel 2

VARKENS VAN 25 KG EN ZWAARDER PER GRONDSOORT IN PROCENTEN VAN HET TOTAAL AANTAL

	mei 1949	mei 1950	mei 1952	mei 1954	mei 1955	mei 1956
Zeeklei	14%	9%	7%	6%	6%	5%
Rivierklei	14%	11%	10%	10%	9%	9%
Weidestreken	12%	21%	21%	19%	20%	20%
Zandgronden	54%	54%	59%	62%	62%	63%
Veenkoloniën	3%	2%	1%	1%	1%	1%
Tuinbouwgebieden	3%	3%	2%	2%	2%	2%
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron C.B.S.

Tabel 3

ZEUGEN PER GRONDSOORT IN PROCENTEN VAN HET TOTAAL AANTAL

	mei 1949	mei 1950	mei 1952	mei 1954	mei 1955	mei 1956
Zeeklei	6%	5%	4%	4%	4%	3%
Rivierklei	15%	12%	12%	12%	12%	12%
Weidestreken	14%	19%	18%	16%	16%	15%
Zandgronden	62%	62%	63%	66%	66%	68%
Veenkoloniën	2%	1%	1%	1%	1%	1%
Tuinbouwgebieden	1%	1%	1%	1%	1%	1%
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron C.B.S.

Niet alleen het aandeel van de verschillende gebieden in de varkensstapel maar ook de ontwikkeling van het totaal aantal varkens en zeugen in de naoorlogse periode is van belang. Deze ontwikkeling was als volgt:

DE ONTWIKKELING VAN DE VARKENSSTAPEL IN NEDERLAND (1952 = 100)

	mei 1949	mei 1950	mei 1952	mei 1954	mei 1955	mei 1956
Totaal aantal mestvarkens	48	98	100	94	111	107
Totaal aantal zeugen	85	101	100	112	137	127

Bron C.B.S.

Uit vorenstaande cijfers blijkt duidelijk, dat het aantal varkens in de naoorlogse periode, toen eenmaal de distributie van voedergraan was opgeheven, belangrijk toenam. De distributie van inlandse voedergranen werd medio 1949 opgeheven. De prijsvorming werd vrijgelaten, de inleveringsplicht en de rantsoeneringsvoorschriften werden ingetrokken. Alleen voor de geïmporteerde granen en voor de eiwitvoerders bleven rantsoenerings- en prijsvoorschriften bestaan. Deze werden gehandhaafd tot april 1953. Eerst toen werd de markt volledig vrijgegeven. Als gevolg van het ruimer worden van de voederpositie door bovengenoemde maatregelen, nam de varkensstapel zodanig toe, dat in korte tijd meer dan een verdubbeling van het aantal varkens plaats had. Deze gang van zaken is begrijpelijk; de rentabiliteit van de varkenshouderij was vóór 1949 zeer goed. Er waren vaste opbrengstprijzen en geleide relatief lage voerprijzen. De marge tussen kosten en opbrengsten was blijkbaar ruim genoeg om bovengenoemde uitbreiding te bewerkstelligen. In de daaropvolgende jaren vertoont het verloop van het aantal varkens enige schommeling, globaal genomen zien wij echter van 1950 af nog een stijging van het totaal aantal mestvarkens en zeugen.

In de tabellen 2 en 3 is de relatieve betekenis van de varkenshouderij per groep van landbouwgebieden vermeld, door het procentuele aandeel in het totaal aantal varkens van elke groep te berekenen. Uit deze cijfers blijkt, dat de grote uitbreiding van de omvang van de varkensstapel te vinden is in de zandgebieden. De relatieve betekenis van de varkenshouderij in de zandgebieden is na 1949 belangrijk toegenomen. Wat de wei-
debedrijven betreft, ook hier zien wij t.o.v. 1949 een toene-
ming van het procentuele aandeel in de totale varkensstapel. De laatste jaren blijft dit aandeel echter ongeveer gelijk, zulks in tegenstelling tot de zandgebieden, waar ook de laatste jaren nog van een geringe stijging van dit aandeel sprake is. In de akkerbouwgebieden neemt zowel de relatieve aandeel als het absolute aantal mestvarkens belangrijk af ¹⁾. De rivierkleigebieden geven een stijging van het totaal aantal varkens en zeugen te zien, volgens de tabellen 2 en 3 neemt de relatieve betekenis echter af. De overige gebieden zijn voor de varkenshouderij van weinig betekenis.

1) De absolute cijfers zijn in bovenstaande gegevens niet opgenomen.

De verklaring van de geschetste ontwikkeling ligt voor de hand. Langzamerhand had omschakeling van de oorlogseconomie naar de meer traditionele exploitatievorm van onze landbouwbedrijven plaats. Gedurende de oorlog was er een sterke zelfverzorgingsdrang bij de agrarische bevolking, dit bracht mede, dat b.v. ook in de akkerbouwgebieden meer varkens werden gehouden. Na de oorlog nam de zelfverzorging op de akkerbouwbedrijven belangrijk af, bovendien was op de grote weidebedrijven en op de akkerbouwbedrijven de arbeidsvoorziening moeilijk. Ook dit is een van de oorzaken van de afnemende van de varkenshouderij op de akkerbouw- en grotere bedrijven. De varkenshouderij werd gedreven in de richting van het gezinsbedrijf, met zijn vaak ruimere arbeidsvoorziening. Dit was vooral op het zand, met zijn eigen geproduceerde voedermiddelen als rogge en aardappelen, het geval. Uit het C.B.S.-materiaal ¹⁾ is voorts gebleken, dat het aandeel van de bedrijven van 5-20 ha in de totale varkensproduktie is toegenomen. Beneden de 5 ha en boven de 20 ha neemt dit aandeel in de totale varkensstapel van jaar tot jaar af.

§ 3. De betekenis van de varkenshouderij voor het inkomen van de boer

Voor de in tabel 1 vermelde groepen bedrijven is de varkenshouderij een inkomensbron, welke een meer of minder belangrijk onderdeel vormt van de totale produktie. De gemengde bedrijven op zandgrond produceren in hoofdzaak melk (met als nevenopbrengst rundvlees), eieren, akkerbouwprodukten en varkensvlees. De weidebedrijven produceren melk, rund- en varkensvlees. Om een indruk te geven van de relatieve betekenis van de varkenshouderij in de onderzochte gebieden is in tabel 4 de bruto-opbrengst van de varkenshouderij gegeven als een percentage van de totale bruto-opbrengst van deze bedrijven. Het behoeft geen betoog dat deze percentages van jaar tot jaar kunnen verschillen. Immers de kwantitatieve opbrengsten per bedrijfsdeel kunnen uiteenlopen, terwijl bovendien het prijsniveau van de door de verschillende sectoren van het bedrijf geleverde produkten zich geheel anders kan ontwikkelen.

---

1) Deze cijfers zijn hier niet vermeld.

Tabel 4 pretendeert dan ook niet meer dan een globale indruk te geven van het verschil in betekenis van de sector varkenshouderij voor de diverse gebieden. Hiertoe is het aandeel in de bruto-opbrengst voor het boekjaar 1954/55 vermeld.

Tabel 4

PROCENTUEEL AANDEEL VAN DE VARKENSHOUDERIJ IN DE BRUTO-
OPBRENGSTEN (boekjaar 1954/55)

<u>Gemengde bedrijven op zandgrond</u>	
Friese Wouden	15%
Drente	13%
Overijsel	25%
De Graafschap	39%
De Veluwe	21%
Noordbrabant	30%
Noord-Limburg	32%
<u>Weidebedrijven</u>	
Friesland klei	2%
" klei op veen	2%
" veen	6%
Noordholland klei	12%
" veen	5%
Zuidholland Rijn-, Delf- en Schieland	13%
" Alblasserwaard en Vijfheerenlanden	20%
" Krimpenerwaard (zelfkazers)	38%

Uit bovenstaande tabel blijkt, dat de varkenshouderij in de zandgebieden overal van betekenis is. De belangrijkste gebieden zijn Overijsel, de Graafschap, Noordbrabant en Noord-Limburg. In sommige weidegebieden daarentegen worden slechts weinig varkens gehouden, zo is de varkenshouderij in Friesland en het Noordhollands veengebied van geringe importantie.

In het hiernavolgende zullen derhalve alleen de volgende weidegebieden in onze beschouwingen worden betrokken:

1. Noordholland klei;
2. Zuidholland Rijn-, Delf- en Schieland;
3. Zuidholland Alblasserwaard en Vijfheerenlanden;
4. Zuidholland Krimpenerwaard (zelfkazers).

§ 4. De omvang van de varkensstapel op de onderzochte bedrijven

Zoals uit de C.B.S.-cijfers in § 2 reeds is gebleken, is de varkenshouderij in de naoorlogse periode steeds toegenomen. Ook op de L.E.I.-bedrijven is het aantal varkens belangrijk gestegen. Om een indruk hiervan te geven worden enkele indexcijfers van 1948/49 af van de gemengde bedrijven op zandgrond hieronder vermeld.

INDEXCIJFERS AANTAL MESTVARKENS PER BEDRIJF (1951/52 t/m 1953/54 = 100)							
1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56
36	70	86	89	100	111	124	130

Vergelijken wij deze ontwikkeling van de varkenshouderij met de cijfers van het C.B.S. zoals die in § 2 voor geheel Nederland werden vermeld, dan blijkt, dat beide soorten gegevens dezelfde tendens te zien geven. Ook de cijfers betreffende de weidebedrijven vertonen een zelfde beeld. Men dient hierbij te beseffen, dat de L.E.I.-cijfers gebaseerd zijn op gemiddelden van veertiendaagse inventarisaties gedurende de loop van het boekjaar. De C.B.S.-cijfers daarentegen zijn momentopnamen. In tabel 5 wordt de varkensbezetting bij de onderzochte L.E.I.-bedrijven over de laatste 3 jaar gegeven.

Tabel 5

GEMIDDELDE VARKENSBEZETTING

	Gem. aantal fokzeugen per bedrijf			Gemiddeld aantal mestvarkens per bedrijf 1)		
	1953/54	1954/55	1955/56	1953/54	1954/55	1955/56
Gemengde bedrijven op zandgrond						
Friese Wouden	1,2	1,1	1,3	5,6	5,4	5,4
Drente	1,7	1,6	2,1	4,1	4,6	6,2
Overijsel	1,8	1,7	1,9	10,3	11,3	10,4
De Graafschap	2,1	2,3	2,2	17,8	19,0	18,9
De Veluwe	1,2	1,3	1,2	11,5	11,9	14,3
Noordbrabant	2,1	2,2	2,4	12,1	13,6	14,3
Noord-Limburg	3,1	2,7	2,1	12,9	12,5	16,9
Weidebedrijven 1)						
Noordholland klei	.	.	.	9,9	6,8	8,4
Zuidholland Rijn-, Delf- en Schieland	.	.	.	13,2	12,6	13,2
Zuidholland Alblasserwaard en Vijfheerenlanden	.	.	.	11,7	14,5	11,8
Zuidholland Krimpenerwaard (zelfkazers)	.	.	.	51,6	54,5	58,4

1) Voor de weidebedrijven is het gemiddelde aantal mestvarkens per bedrijf met inbegrip van de fokzeugen.

§ 5. De aard van de gemaakte kosten

De belangrijkste kosten die voor de varkenshouderij moeten worden gemaakt zijn de voederkosten. Deze kosten zijn volledig variabel. Of de voeding op doeltreffende wijze geschiedt zal voor een belangrijk deel de winstgevendheid van de mestrij en de fokkerij bepalen. Naast de voederkosten zijn de arbeidskosten, hokkosten, inventariskosten enz. van belang. Deze laatste kostensoorten zijn echter overwegend vaste kosten, die dus niet variëren met de omvang van de varkensstapel. De arbeidskosten behoren op vele bedrijven ook tot deze categorie der vaste kosten. In § 2 werd reeds opgemerkt, dat een groot deel van de totale varkensvleesproductie plaats heeft op de zandgronden. Op de zandbedrijven nu komt overwegend gezinsarbeid voor en het is veelal zo, dat bij de oogmerken, die tot een bepaalde bedrijfsvoering leiden, de arbeid van de gezinsleden als een vaststaand gegeven wordt aanvaard, m.a.w. men past zijn intensiteitsgraad, varkensstapel, pluimveestapel aan de beschikbare arbeid aan. Ook op de weidebedrijven, waar geen betaalde arbeid aanwezig is, gelden dezelfde overwegingen. Op de weidebedrijven, waar wel met betaalde arbeid wordt gewerkt, is de beschikbare arbeid toch ook van groot belang voor de omvang van de varkensstapel. De arbeid is nl. een ondeelbare produktiefactor en in de praktijk wordt veelal uitgegaan van een bepaalde arbeidsbezetting, passend bij de gewenste bedrijfsvoering; dit brengt mede dat overtollige arbeidseenheden aanwezig kunnen zijn. Deze kunnen niet worden afgestoten vanwege de ondeelbaarheid van de factor arbeid en worden b.v. benut door het houden van varkens.

Gezien bovenstaande overwegingen omtrent het "vast" zijn der overige kosten worden de resultaten van de varkenshouderij veelal uitgedrukt in de opbrengsten per f.100,- voederkosten. Is dit cijfer f.100,-, dan leveren de varkens geen enkele vergoeding op voor arbeid, huisvesting, hokkosten, rente enz. Is dit cijfer hoger dan f.100,-, dan wordt een deel van de overige kosten goed gemaakt, hetgeen niet betekent dat winst wordt gemaakt. Winst wordt eerst gemaakt wanneer alle kosten zijn bestreden. Om een indruk te geven omtrent de omvang van de "overige kosten" is voor de laatste boekjaren nagegaan in welke verhouding de voederkosten - bij de destijds gemiddeld geldende voederprijzen - stonden tot de overige kosten.

Uiteraard kan dit cijfer niet meer zijn dan een globale norm, omdat het verandert met de wijziging van de voederkosten en omdat ook de overige kosten zelf kunnen veranderen (b.v. de prijs van de arbeid). Het zal verschillend moeten zijn voor fokkerij en mesterij. Voor de boekjaren 1952/53 t/m 1954/55 waren deze normen als volgt:

Mesterij: bij een opbrengst per f.100,- voerkosten van ± f.105,- zijn alle kosten bestreden, behalve de arbeidskosten.

Bij een opbrengst van ± f.115,- zijn alle kosten inclusief de arbeidskosten bestreden. Boven de f.115,- per f.100,- voerkosten zal men derhalve van winst kunnen spreken.

Bij f.115,- wordt een redelijk arbeidsinkomen verdiend, beneden de f.115,- is dit niet het geval.

Fokkerij: voor bedrijven waar uitsluitend wordt gefokt zijn de cijfers resp. ± f.115,- exclusief arbeid en ± f.140,- inclusief arbeid.

Uit het bovenstaande blijkt, dat de kosten van de varkensmesterij en de fokkerij de laatste jaren als volgt globaal kunnen worden aangegeven:

	<u>mesterij</u>	<u>fokkerij</u>
voederkosten	100%	100%
arbeidskosten	10%	25%
overige kosten	5%	15%

Zoals hiervoor reeds werd opgemerkt zijn de arbeidskosten en de overige kosten veelal vaste kosten, derhalve kunnen de resultaten doeltreffend worden gemeten met het kengetal opbrengst per f.100,- voederkosten. Wat boven de f.100,- voederkosten aan opbrengst wordt verkregen levert een bijdrage tot dekking van deze vaste kosten.

§ 6. Voeder uit eigen bedrijven en voeder prijzen

Omtrent het voedergebruik zijn van deze bedrijven geen andere gegevens beschikbaar dan van de totale varkensstapel per bedrijf. Wel zijn de totale voederkosten om te rekenen per gemiddeld aanwezig varken, doch dit cijfer heeft nauwe-

lijks vergelijkende waarde, daar het door diverse factoren wordt beïnvloed, zoals de verhouding fokkerij/mesterij, mestgewicht, enz. De verhouding tussen aangekocht voeder en voeder uit eigen bedrijf is een interessant gegeven, dat de boekhoudingen kunnen leveren. Uit tabel 6 blijkt, dat het aandeel totaal voeder uit eigen bedrijf geleidelijk iets afneemt. Dit behoeft niet te betekenen, dat ook de totale hoeveelheid voeder uit eigen bedrijf afneemt; uit tabel 5 blijkt nl. dat ook het aantal mestvarkens de laatste jaren aanzienlijk toenam.

Tabel 6

GEBRUIK VAN VOEDER UIT EIGEN BEDRIJF VOOR VARKENS IN PRODUCENTEN
VAN DE TOTALE VOEDERKOSTEN - GEHENGDE BEDRIJVEN OP ZANDGROND

	Ruwvoeder uit eigen bedrijf							Totaal voeder uit eigen bedrijf						
	49/50	50/51	51/52	52/53	53/54	54/55	55/56	49/50	50/51	51/52	52/53	53/54	54/55	55/56
Friese Wouden	11	7	6	6	3	2	2	23	15	13	13	9	5	4
Drente	28	26	28	25	22	23	17	63	63	59	53	48	48	40
Overijssel	26	23	22	21	17	12	11	49	45	40	38	31	22	21
Veluwe	19	16	15	15	14	9	9	38	34	33	31	27	22	21
De Graafschap	.	14	16	15	13	10	9	.	43	46	42	33	28	30
Noordbrabant	19	22	20	20	17	12	10	63	61	53	53	48	36	34
Noord-Limburg	28	26	24	25	24	20	18	70	66	60	58	52	46	44

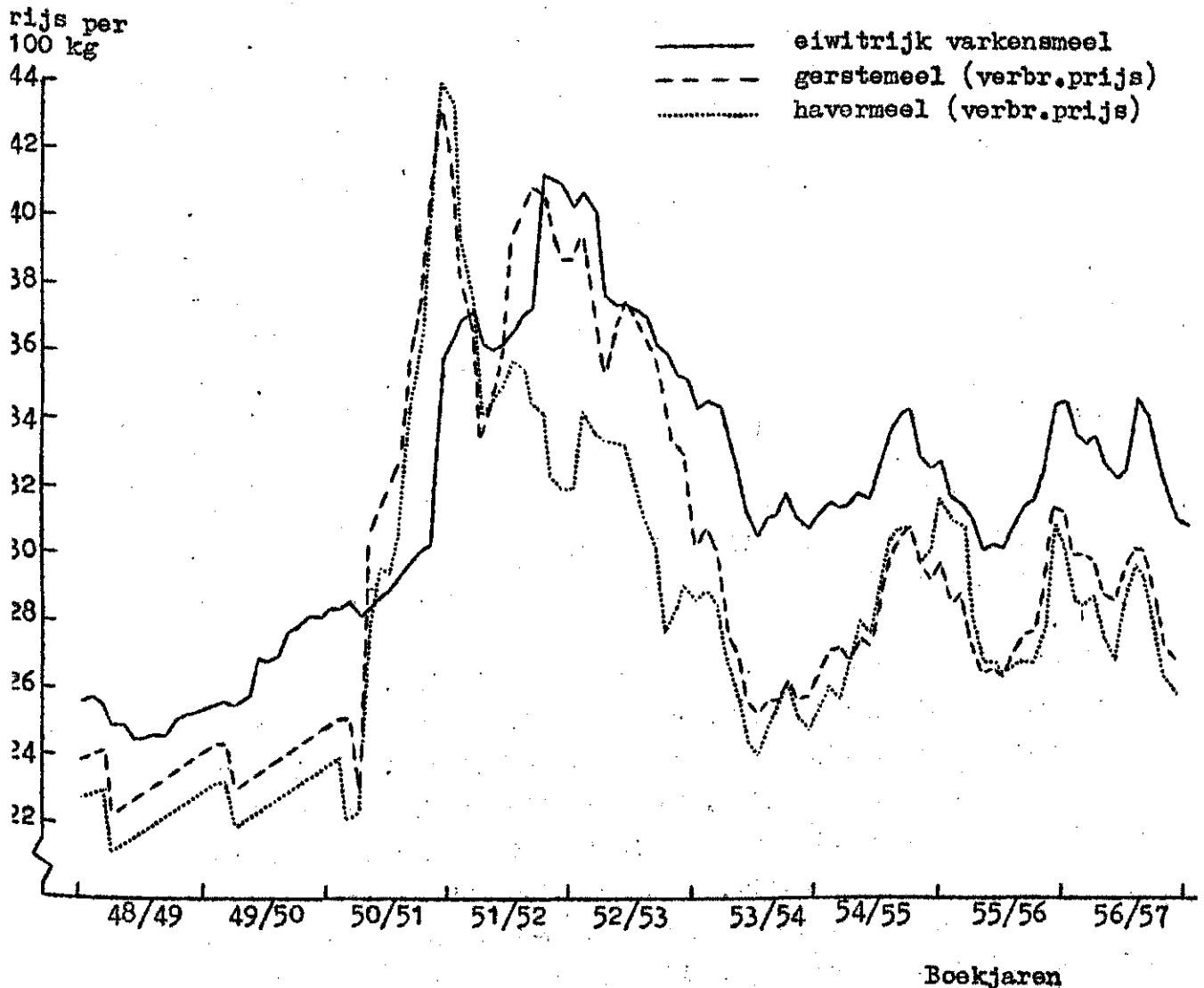
Drente, Noordbrabant en Noord-Limburg verkrijgen relatief het grootste deel van hun voeder uit eigen bedrijf (meer bouwland). Van de weidebedrijven is het voederverbruik van het eigen bedrijf niet bekend, in het gebied der zelf-kazers is dit echter wel van betekenis.

In grafiek 1 wordt het verloop van de voederprijzen van 1948/49 af vermeld. Gedurende de periode van medio 1949 tot april 1953 waren er voor de mengvoeders twee soorten prijzen, nl. een prijs voor bon-vrij voer en een prijs voor voer op de bon. Voor het eiwitrijk varkensmeel is de prijs van het meel dat op de bonnen kon worden verkregen vermeld. Voor gerst en haver zijn verbruikersprijzen van het binnenlands graan (vrije prijzen) gegeven.

In het hiernavolgende zal op het verloop van voederprijzen in verband met de rentabiliteit van de varkenshouderij nader worden ingegaan.

Grafiek 1

HET BELOOP VAN DE VOEDERPRIJZEN

§ 7. O p b r e n g s t p r i j z e n e n r i c h t p r i j z e n

De afzet en de prijs van varkensvlees na 1945 van overheidswege steeds sterk beïnvloed geweest. Tot november 1949 bestonden er vaste innemingsprijzen voor alle varkens, daarna was er een door de overheid gegarandeerde richtprijs voor baconvarkens. Deze door de overheid gegarandeerde prijs voor bacon was het centrale punt in de markt- en prijspolitiek van vee en vlees.

In feite betekende deze garantie niet meer dan het garanderen van een prijs - gebaseerd op de kostprijs - van dat deel van de varkensvleesproduktie dat als bacon kon worden afgezet. De omvang van de garantie werd derhalve bepaald door de omvang van de veelheden bacon, welke binnen het kader van het baconcontract met het Verenigd Koninkrijk, kon worden geleverd. Ten einde het Produktschap 1) voor Vee en Vlees in staat te stellen ten aanzien van het baconaanbod regelend op te treden, stemde de overheid erin toe (van mei 1952 af), dat het Vee en Vlees Aankoopbureau zich bij het betalen van de bacon aan de slachterijen niet behoefde te baseren op de vastgestelde garantieprijs, Het kon, met inachtneming van een zekere grens, naar beneden of naar boven gaan.

Wanneer de overnemingsprijs beneden de richtprijs is vastgesteld, wordt het verschil gestort in het Vleesfonds. De overheid betaalt dan de overnemingsprijs + storting, d.i. de richtprijs.

Ligt de overnemingsprijs boven de richtprijs, dan wordt het verschil uit het Vleesfonds bijgepast. De overheid betaalt dan de overnemingsprijs verminderd met de bijstorting uit het Vleesfonds (= de richtprijs). De overheid betaalt dus steeds de richtprijs voor die varkens die in het kader van het baconcontract met Engeland worden geleverd. Door middel van deze prijsuitslag naar boven of beneden heeft het Produktschap nu een middel in handen gekregen om bij een krappe markt het aanbod te stimuleren en bij een ruime markt af te remmen. Een ander middel, dat door het Produktschap wordt gehanteerd ter beïnvloeding van het aanbod is, dat het de gewichtsgrenzen voor baconvarkens kan veranderen. Dit kan ook verruiming of inkrimping van het aanbod geven.

De afzet van niet-baconvarkens wordt door deze garantie uiteraard ook beïnvloed. Genoemde richtprijs was in de verslagjaren als weergegeven in tabel 7.

---

1) Voor 1 jan. 1956: Bedrijfschap voor Vee en Vlees.

Tabel 7.

RICHTPRIJZEN VOOR TWEEDE KWALITEIT BACONVARKENS
(per kg geslacht gewicht)

Datum van ingang	Richtprijs ¹⁾	Prijsuitslag ¹⁾	Overnemingsprijs ²⁾
21 - 11 - 1947	-	-	2,05
5 - 12 - 1949	-	-	2,02
19 - 12 - 1949	-	-	1,99
2 - 1 - 1950	-	-	1,97
16 - 1 - 1950	-	-	1,94
30 - 1 - 1950	-	-	1,91
13 - 2 - 1950	-	-	1,89
1 - 1 - 1951	-	-	2,09
2 - 4 - 1951	-	-	2,13
23 - 4 - 1951	-	-	2,17
21 - 5 - 1951	-	-	2,21
4 - 6 - 1951	-	-	2,25
18 - 6 - 1951	-	-	2,29
2 - 7 - 1951	-	-	2,33
16 - 7 - 1951	-	-	2,37
30 - 7 - 1951	-	-	2,41
18 - 2 - 1952	-	-	2,57
5 - 5 - 1952	2,70	- 0,05	2,65
4 - 8 - 1952	2,57	-	2,57
20 - 10 - 1952	2,57	- 0,05	2,52
8 - 12 - 1952	2,57	- 0,10	2,47
5 - 1 - 1953	2,48	- 0,10	2,38
2 - 3 - 1953	2,38	- 0,10	2,28
18 - 5 - 1953	2,34	- 0,10	2,24
14 - 9 - 1953	2,29	-	2,29
26 - 10 - 1953	2,29	+ 0,05	2,34
16 - 11 - 1953	2,24	+ 0,10	2,34
18 - 1 - 1954	2,20	+ 0,10	2,30
15 - 3 - 1954	2,23	+ 0,10	2,33
17 - 5 - 1954	2,32	+ 0,03	2,35
31 - 5 - 1954	2,32	+ 0,06	2,38
7 - 6 - 1954	2,32	+ 0,12	2,44
21 - 6 - 1954	2,32	+ 0,08	2,40
28 - 6 - 1954	2,32	+ 0,06	2,38
19 - 7 - 1954	2,38	+ 0,04	2,42
13 - 9 - 1954	2,42	-	2,42
27 - 9 - 1954	2,42	- 0,06	2,36
15 - 11 - 1954	2,42	- 0,08	2,34
3 - 1 - 1955	2,42	- 0,10	2,32
17 - 1 - 1955	2,56	- 0,24	2,32
7 - 3 - 1955	2,56	- 0,32	2,24
25 - 4 - 1955	2,56	- 0,36	2,20
16 - 5 - 1955	2,53	- 0,33	2,20
12 - 9 - 1955	2,47	- 0,27	2,20
26 - 9 - 1955	2,47	- 0,22	2,25
10 - 10 - 1955	2,47	- 0,17	2,30
14 - 11 - 1955	2,41	- 0,11	2,30
9 - 1 - 1956	2,41	- 0,16	2,25
16 - 1 - 1956	2,37	- 0,12	2,25
23 - 1 - 1956	2,37	- 0,17	2,20
13 - 2 - 1956	2,37	- 0,12	2,25
19 - 3 - 1956	2,42	- 0,17	2,25
7 - 5 - 1956	2,42	- 0,12	2,30

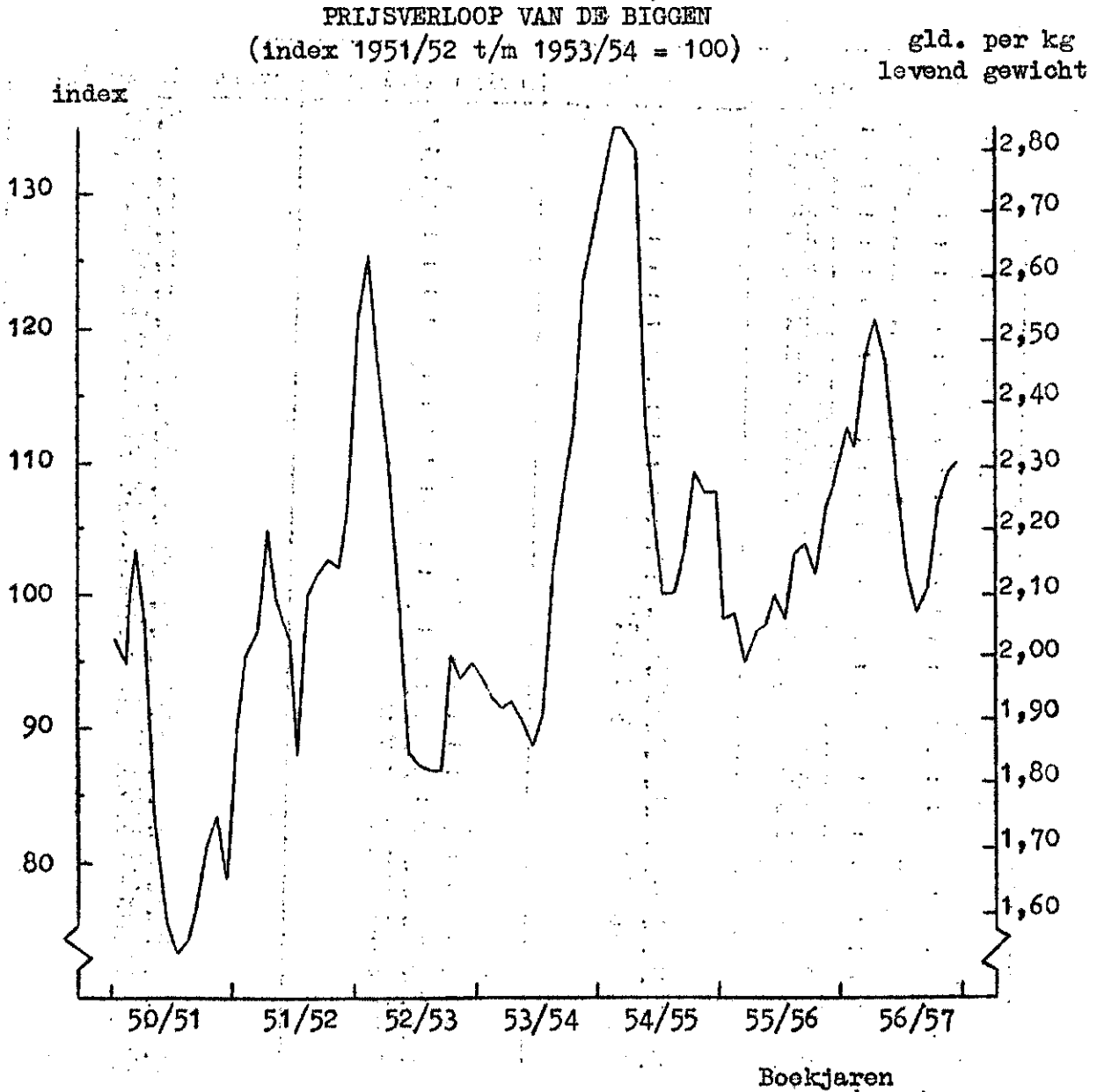
1) De richtprijs heeft een prijsuitslag naar boven of naar beneden.

2) Het verschil tussen overnemingsprijs en richtprijs wordt gestort in of betaald uit het Vleesfonds.

Voor de individuele boer is de biggenprijs uiteraard ook een belangrijk gegeven, voor de varkenshouderij als geheel bepaalt deze echter slechts de winstverdeling tussen fokker en mester.

In grafiek 2 werd het verloop van de biggen over een aantal jaren uitgezet.

Grafiek 2

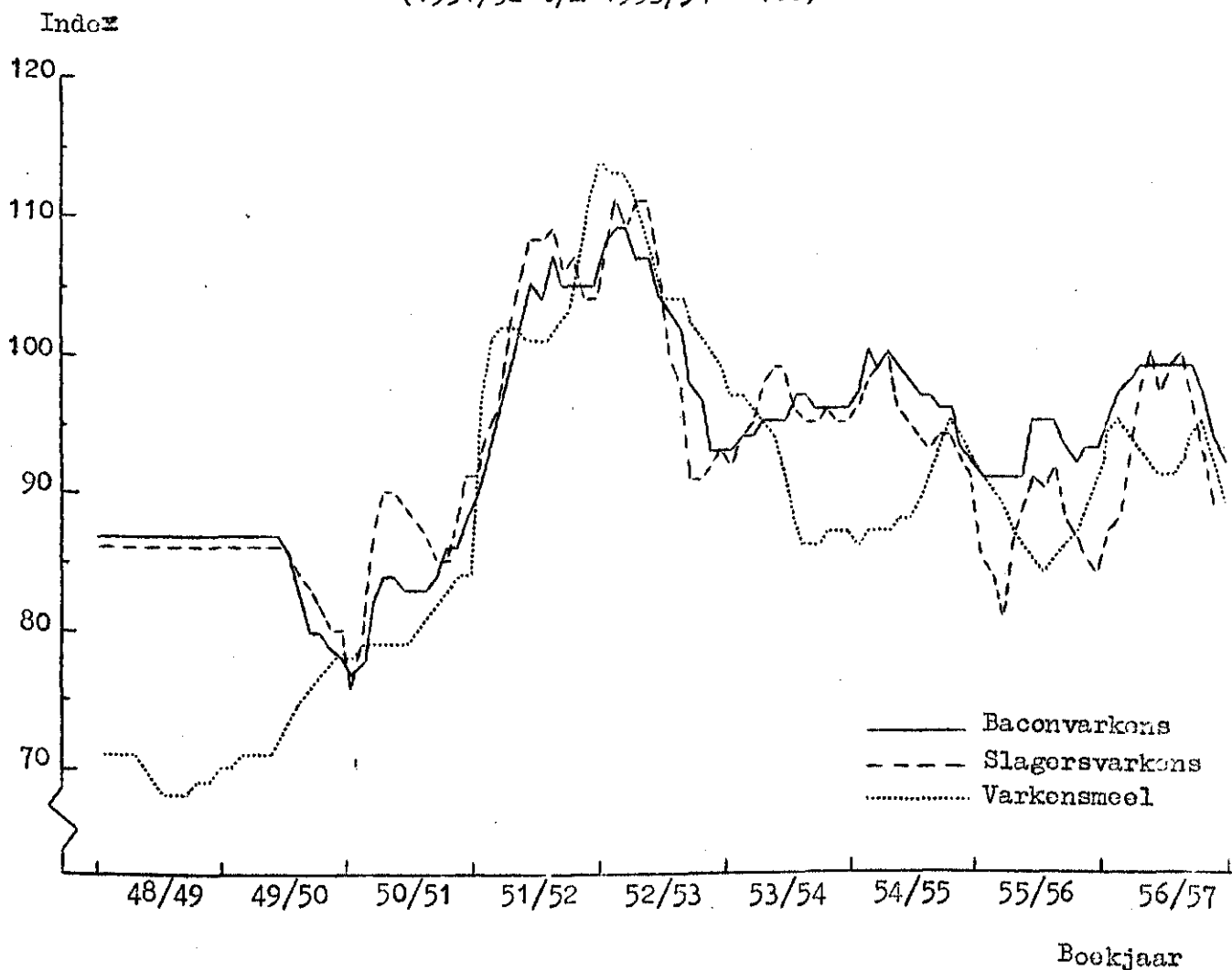

Grafiek 3 geeft de prijsindex van baconvarkens, slagersvarkens en eiwitrijk varkensmeel ¹⁾. Ter bevordering van de leesbaarheid zijn in grafiek 3 niet de absolute cijfers, maar indexcijfers opgenomen, waarbij het jaar 1951/52 t/m 1953/54 op 100 is gesteld.

Grafiek 3

PRIJSINDEX VAN VARKENS EN EIWITRIJK VARKENSMEEL
(1951/52 t/m 1953/54 = 100)

Uit vergelijking van de grafieken 2 en 3 blijkt, dat de biggenprijzen aan aanzienlijk grotere schommelingen onderhevig zijn dan de vleesprijzen.

Grafiek 3 toont aan, dat er een grote samenhang is tussen de prijs van de baconvarkens en van de slagersvarkens. Opmerkelijk is voorts, dat de voederprijzen zich ongeveer in dezelfde richting bewegen als de vleesprijzen. De samenhang van de baconprijs en de prijs van de slagersvarkens kan als volgt worden

1) Het indexcijfer van de vleesprijs over een bepaalde maand is geplaatst bij het gemiddelde indexcijfer van de meelprijzen van dezelfde maand en de twee daaraan voorafgaande maanden.

verklaard: het Produktschap voor Vee en Vlees hanteert, zoals hierboven werd opgemerkt, middelen om het aanbod van slagersvarkens te stabiliseren. Door het afleveren van lichte varkens aantrekkelijk te maken tracht men toekomstige overschotten op de markt voor slagersvarkens weg te nemen, resp. probeert men - door het afleveren van lichte varkens af te remmen - een toekomstig tekort op de markt voor zware varkens te verminderen. Door middel van prijsuitslagen op baconvarkens en verandering van de gewichtsgrenzen wordt de totale varkensmarkt beïnvloed.

Dat de voederprijs hetzelfde verloop te zien geeft als de vleesprijs kan worden verklaard uit het feit, dat de prijs van de baconvarkens, voor zover er afname is, wordt gegarandeerd. Deze garantieprijs nu wordt vastgesteld op basis van de voederprijzen.

Grafiek 3 vertoont voorts grote overeenstemming met de kengetallen van tabel 8, die uit de boekhoudingen werden verkregen. In 1949/50 was blijkens tabel 8 de opbrengst per 100 gld. voederkosten belangrijk gedaald t.o.v. het voorgaande jaar. Grafiek 3 toont aan, dat deze daling van de rentabiliteit enerzijds wordt veroorzaakt doordat de vleesprijs is gedaald, anderzijds doordat de voederprijs is gestegen. Evenzo blijkt duidelijk de overeenstemming tussen het dieptepunt in het jaar 1952/53 in de opbrengst per 100 gld. voederkosten en wat grafiek 3 hierover laat zien. (De vleesprijs daalt sneller dan de voederprijs.) Daar deze verhouding voeder/vlees van doorslaggevende betekenis is, wordt in grafiek 4 het verloop van de verhouding tussen de prijs van 1 kg varkensvlees (bacon- en slagersvarkens) en de prijs van 1 kg eiwitrijk varkensmeel weergegeven ¹⁾.

In 1948/49 was de opbrengst per 100 gld. voederkosten zeer gunstig. De prijsverhouding vlees/meel was hoger dan 8. In 1952/53 daalt de opbrengst per 100 gld. voederkosten tot f.110,-, de prijsverhouding vlees/meel daalt beneden 6,5. In dit jaar kan niet van een winstgevende varkenshouderij worden gesproken. Grafiek 4 geeft tevens de gemiddelde opbrengst per 100 gld. voederkosten, tabel 8 geeft hiervan de cijfers per gebied. Het beloop hiervan is, zoals hierboven reeds werd opgemerkt, vrijwel in overeenstemming met het beloop van de prijsverhouding vlees/meel.

1) De berekening heeft als volgt plaats gehad: vleesprijs van een bepaalde maand, gedeeld door de meelprijs van dezelfde en twee daaraan voorafgaande maanden.

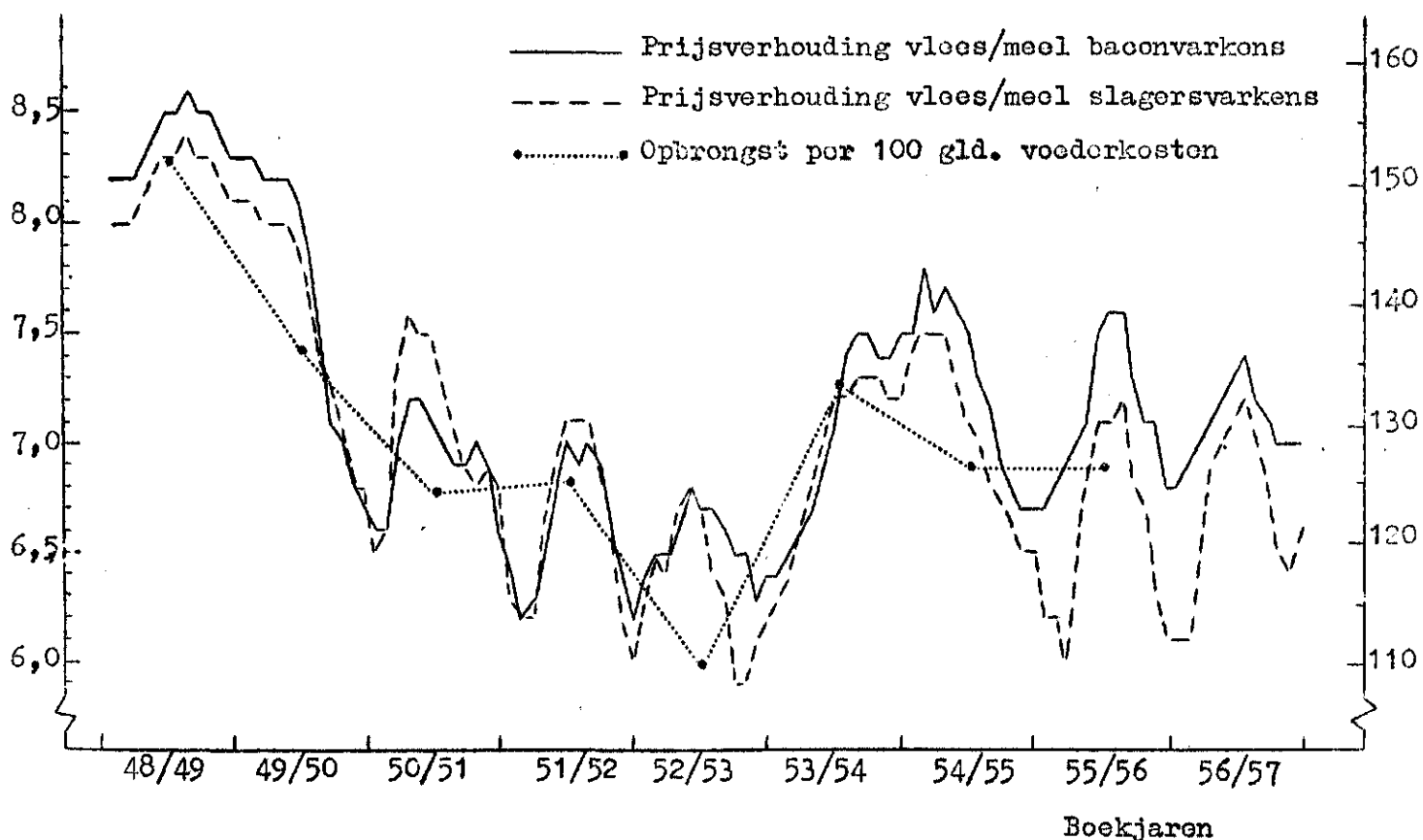
Afwijkingen kunnen onder meer ontstaan doordat de rentabiliteit van de fokkerij en mosterij verschillend kan zijn. Ook de prijs van het gewaardeerde voeder uit eigen bedrijf kan in zijn beloop afwijken van het eiwitrijk varkensmeel. Bovendien kunnen in het kengetal "opbrengst per 100 gld. voederkosten", balanswaarderingsverschillen het resultaat beïnvloeden.

Grafiek 4

PRIJSVERHOUDING VLEES/MEEL EN DE OPBRENGST PER 100 GLD.
VOEDERKOSTEN VAN DE VARKENSHOUDERIJ

Opbr. per 100 gl
voederkosten

Prijsverhouding
vlees/meel

§ 8. De financiële resultaten

Zoals in § 5 reeds werd opgemerkt is het belangrijkste kengetal over de resultaten van de varkenshouderij, dat uit de boekhoudingen kan worden verkregen, het resultaat per 100 gld. voeder. Dit is de totale opbrengst in procenten van de voeder-

kosten. Is dit cijfer 100, dan leveren de varkens geen enkele vergoeding op voor arbeid, huisvesting, rente, enz. Voor bedrijven waar overwegend wordt gemest kan hier als globale norm voor de laatste boekjaren gemiddeld worden aangehouden, dat bij een cijfer van ± 105 alle kosten zijn bestreden, afgezien van de arbeid. Komt men hierboven, dan kan dat als beloning voor de arbeid worden beschouwd. Om een redelijk arbeidsinkomen te verkrijgen zal dit cijfer ± 115 ¹⁾ moeten zijn. Eerst als men daarboven komt is er sprake van een winstgevend mesterij. Indien uitsluitend biggen voor verkoop worden gefokt, dient een cijfer van ± 115 (exclusief arbeid) en ± 140 (inclusief arbeid) te worden aangehouden.

Tabel 8

OPBRENGST VARKENS PER 100 GLD. VOEDERKOSTEN

Zandgebieden	1948/ 49	1949/ 50	1950/ 51	1951/ 52	1952/ 53	1953/ 54	1954/ 55	1955/ 56
Friese Wouden	145	128	125	125	112	133	121	122
Drente	144	135	118	123	104	129	127	126
Overijssel	153	136	120	119	105	127	123	126
De Veluwe	148	128	121	122	106	131	121	125
De Graafschap	.	.	130	131	115	144	138	131
Noordbrabant	169	154	134	136	121	147	136	132
Noord-Limburg	210	157	144	144	121	151	149	134
Rek.gem.(excl. De Graafschap en Limburg)	152	136	124	125	110	133	126	126
Weidegebieden								
Noordholland klei	.	141	135	124	109	145	132	129
Zuidholland Rijn-, Delf- en Schieland	.	.	126	129	113	139	130	126
Zuidholland Krimpenerwaard	165	123	122	123	103	139	119	111
Zuidholland Alblasserwaard en Vijfheerenlanden	.	.	.	.	.	.	118	120
Rek.gem.(excl. Alblasserwaard en Vijfheerenlanden)	.	.	128	125	108	141	127	122

Gedurende het boekjaar 1948/49 waren de resultaten van de varkenshouderij goed. De opbrengstprijz is constant nl. f.2,05 per kg geslacht gewicht (vaste innameprijs), terwijl ook de voederprijzen als gevolg van de naoorlogse schaarste nog gebonden waren. Grafiek 3 laat zien, dat deze voederprijzen in de loop van het jaar slechts een geringe schommeling vertonen. In het jaar 1948/49 was er derhalve praktisch een vaste marge tussen

1) Hierbij is rekening gehouden met de wijze waarop de verschillende posten worden geboekt. De aankoopkosten van biggen zijn nl. in mindering op de opbrengst gebracht, terwijl strooisel onder voederkosten is opgenomen.

opbrengstprijis en voederkosten en deze marge was in verhouding tot de resultaten in latere jaren hoog.

In het boekjaar 1949/50 kwam er meer vrijheid zowel in de vleessector als in de sector der voedergranen. November 1949 werden de vaste innameprijzen voor alle varkens afgeschaft en werd een overheidsgarantie ingesteld voor baconvarkens. Dit had tot gevolg dat de prijs van het varkensvlees voor de producent daalde. Verder werd medio 1949 ook de voedergranensector ten dele geliberaliseerd, de prijsvorming van inlandse granen werd vrijgelaten, de inleveringsverplichtingen en de rantsoeneringsvoorschriften werden afgeschaft. Slechts de eiwitvoerders en geïmporteerde granen bleven aan prijsregelingen en distributievoorschriften gebonden.

Gedurende het boekjaar 1949/50 lopen de voederprijzen op, terwijl de vleesprijs daalt. De resultaten werden hierdoor belangrijk minder, de opbrengst per f.100,- voederkosten zien wij dan ook dalen (tabel 8).

In het daarna volgende jaar 1950/51 dalen de resultaten van de varkenshouderij nog meer. Weliswaar steeg de opbrengstprijis van de varkens, de voederprijs steeg echter in nog sterkere mate, zodat per saldo het resultaat slechter werd.

In het boekjaar 1951/52 zijn de resultaten ongeveer gelijk aan het voorgaande boekjaar. De prijs van het voeder en de vleesprijs stegen ongeveer in gelijke mate.

De verhouding opbrengst/voederkosten bereikte in 1952/53 een zodanig dieptepunt dat van verlies moest worden gesproken. In dit jaar zien wij een sterke daling van de prijs van het varkensvlees, de voederprijs daalt weliswaar ook, maar in mindere mate. Dit heeft de rentabiliteit van de varkenshouderij in ongunstige zin beïnvloed (grafiek 4).

In het jaar 1953/54 verbeterde de rentabiliteit doordat de voederkosten nog verder daalden, terwijl de vleesprijzen iets stegen. Het jaar 1954/55 geeft echter weer een daling van de opbrengsten per 100 gld. voederkosten te zien. Gedurende het eerste gedeelte van dit boekjaar bleef de verhouding vlees/meel ongeveer stabiel, in het najaar van 1954 stegen de voederprijzen en daalden de vleesprijzen. Gemiddeld geeft het jaar 1954/55 dan ook een daling van de resultaten van de varkenshouderij te zien t.o.v. het voorgaande jaar.

In het laatste jaar 1955/56 is de opbrengst per 100 gld. voeder blijkens tabel 8 ongeveer gelijk gebleven. Uit grafiek 3 is af te lezen dat zowel de vleesprijzen als de voederprijzen zich in dit jaar op een iets lager niveau bewegen. Hierdoor bleef de rentabiliteit ongeveer gelijk (grafiek 4).

Over het boekjaar 1956/57 zijn de gegevens uit de L.E.I.-boekhoudingen op dit moment nog niet bekend. Uit de grafieken 3 en 4 kan echter worden afgelezen dat de rentabiliteit van de varkenshouderij t.o.v. het voorgaande jaar een weinig schokkende ontwikkeling meemaakte. Zowel de voederprijzen als de vleesprijzen lagen op een wat hoger niveau dan het voorgaande jaar. De opbrengst per 100 gld. voeder zal waarschijnlijk niet veel veranderen.